

Answering
tomorrow's
challenges
today

Kringloopwinkels in Nederland

Kengetallen, economische kenmerken en ruimtelijk beleid

Wilbert Kroesen (Ecorys) en Leonie Reinders (BKN)
3 november 2020

Kringloopwinkels in Nederland

Deze publicatie van Ecorys en de Branchevereniging Kringloopbedrijven Nederland geeft informatie ten behoeve van ruimtelijk-economisch onderzoek over de kringloopwinkels in Nederland.

Met deze publicatie willen wij bijdragen aan de acceleratie van de circulaire transformatie van onze samenleving. De winkels van de branchevereniging vertegenwoordigen ongeveer 10-15% van alle kringloopwinkels; 70% van de winkelomzet en 40-45% van de winkelvloeroppervlakte, werknemers en betalende bezoekers.

Wilbert Kroesen
Ecorys

Leonie Reinders
BKN

Kringloopwinkel Amersfoort, horecahoek

Definitie van de kringloopwinkel

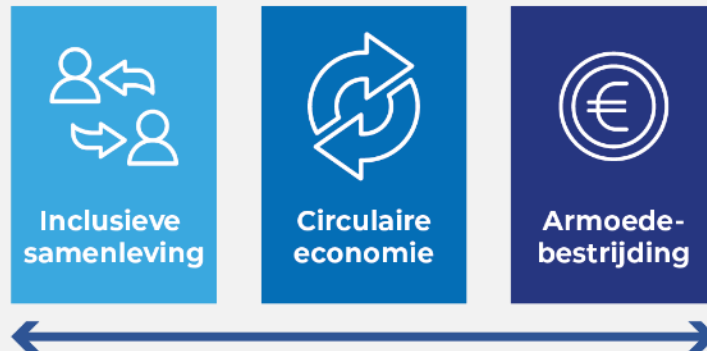
Kenmerken als winkelformule en maatschappelijk belang

Een kringloopwinkel is een winkel met de volgende activiteiten.

- Het inzamelen van en selecteren van bestaande goederen bij de poort, sorteren, eventueel repareren en opslaan van herbruikbare goederen (de inkoop- en werkplaatsfunctie).
- Het uitstallen van de goederen, waarbij verspilling wordt voorkomen en vermindering van negatieve effecten op het milieu worden nagestreefd (de winkelfunctie).
- Het assortiment is zeer breed, waarbij levensmiddelen ontbreken (afgezien van wat horeca).
- 15-25% van het bvo is voor opslag, personeelsruimte, ambachtelijke bewerking en horecaruimte.
- Variëteit aan afdelingen voor repareren van goederen (losse onderdelen; repaircafé).

Naast de bijdrage aan het circulair maken van Nederland dragen de kringloopwinkels bij aan de verwezenlijking van de twee andere maatschappelijke doelstellingen:

- De inclusieve samenleving: het bieden van werk en kansen aan mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Armoedebestrijding: de kringloopwinkels ontlasten de gemeenten bij de schuldproblematiek.

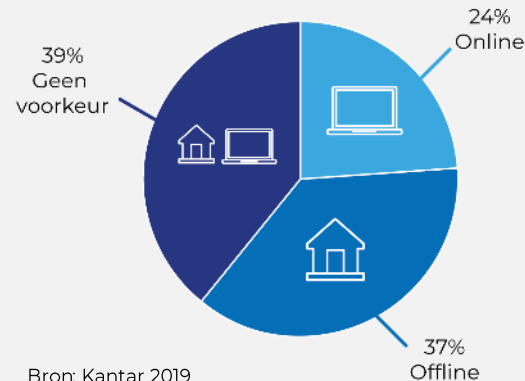
Het bredere plaatje: hoofdmoot via internet

Bij de acceleratie van de circulaire transformatie van de samenleving hoort het uitbouwen van wat in wezen al circulair is, zoals de detailhandel in tweedehands artikelen.

Niet langer geldt dan 'all business is local business'. Naar schatting koopt 60% van de mensen de tweedehands artikelen op internet; 10% in winkels en 25-30% via overige kanalen, zoals op rommel- en vrijmarkten.

Er bestaat verwevenheid tussen de internet-retail en de winkels. Zo zijn er vestigingen van 'pawn shop' Used Products, die zo'n 40-45% van hun omzet online realiseren.

Voorkeur voor offline of online tweedehands kopen

Bron: Kantar 2019

Internet-retail: circa 60% van klanten van tweedehands detailhandel

Via platforms (32% van de Nederlanders kocht volgens het CBS tweedehands goederen via een app of website, zoals Marktplaats of Speurders); bij web resellers voor onder meer kleding (Vinted), auto's, media-nostalgie (strips, cd's/lp, boeken), exclusieve merken en design en bij internet-veilinghuizen (zoals BVA Auctions). Zo wordt het hele land bereikt. Voor de komende 5 jaren wordt (internationaal) verdubbeling van de omzet verwacht. Dat gaat dan samen met sanering van de webshops. Nederland kent relatief veel tweedehands webshops: bijna 1 webshops op 200 inwoners. De top-20 doet 90% van de omzet. Ook op de brede platforms van Amazon, Zalando en Bol.com wordt tweedehands verkocht. Bol.com biedt zo'n 9 miljoen artikelen aan, waarvan ongeveer 10% tweedehands. Meer dan 725.000 particulieren bieden op Bol.com tweedehandse artikelen aan, naast meer dan 600 in tweedehands gespecialiseerde bedrijven.

Winkels: circa 10% van klanten van tweedehands detailhandel

De tweedehands winkels zijn en blijven vooral lokaal gericht. Ruil van goederen tussen de winkels is in de ketenbedrijven in opkomst. Denk aan: kringloopwinkels, tweedehands kledingwinkels, antiquairs, antiquariaten, auto-occasions en winkels in partijgoederen. Internationaal wordt voor de komende 5 jaren niet aan double-digit groei gedacht, maar vooral aan sanering die samengaat met verdere filiaalvorming (bijvoorbeeld voor tweedehands dames- en kinderkleding) en aan schaalvergroting van de kringloopwinkels (meer omzet en m2 per winkel).

Samenstelling branche kringloopwinkels

Sociale ondernemingen + charitatieve instellingen + commerciële bedrijven

	Vestigingen	M2 wvo	M2 wvo (bereik)	Aandeel wvo	Werkgebied
Rataplan	25	1.850	(675-5.050)	7,8%	Zuid- en Noord-Holland
Het Goed (+ Pleklijn)	27	1.625	(350-3.300)	7,4%	Nederland
Noppes	16	1.725	(350-3.725)	4,6%	Noord-Holland en Utrecht
GoudGoed / RadarWerk	10	1.175	(400-2.350)	2,0%	Friesland, Groningen, Drente
2 Switch	11	925	(375-2.100)	1,7%	Overijssel, Gelderland, Limburg
Kringloop Den Haag	8	1.250	(350-5.000)	1,5%	Den Haag
Estafette	7	1.025	(350-1.675)	1,2%	Friesland
Opnieuw & Co	6	1.175	(750-2.000)	1,2%	Drechtsteden en Rotterdam
Noggus & Noggus, Kringloop Zwolle	7	700	(100-1.050)	0,8%	Overijssel
De ARM	7	725	(30-3.500)	0,7%	Utrecht
Kringloop Holland Schroeder	7	500	(125-1.400)	0,7%	Den Haag
Sociale ondernemingen (> 5 winkels)	131	1.350		30%	
Dorcas	40	385	(60-725)	2,6%	Nederland
Emmaus	19	285	(50-800)	1,4%	Nederland
Terre des Hommes	44	80	(35-160)	0,9%	Nederland
Woord & Daad	27	100	(40-225)	0,5%	Nederland
Charitatieve instellingen (> 5 winkels)	125	215		5%	
Used Products	53	120	(40-240)	1,1%	Nederland
Cash Converters	5	150	(90-240)	0,1%	Nederland
Pandjeshuizen (> 5 winkels)	59	120		3%	
Veilinghuizen	27			0%	
Overig, waaronder boedelzorg	1.333	285	(50-3.200)	64%	
Alle kringloopwinkels	1.675	355	(10-5.050)	100%	
waarvan winkels BKN	214	1.190		43%	

Winkelvloeroppervlakte =
de voor het publiek
toegankelijke
vloeroppervlakte

Bron: bedrijvenregister kringloopwinkels Ecorys, teldatum 1-10-2020

Vloerproductiviteit en huurwaarde

Vloerproductiviteit 2019:

- Winkelomzet: € 495.000-500.000 per BKN-winkel per jaar
- Winkelomzet: € 415-420 per m2 wvo BKN-winkels per jaar
- Winkelomzet: € 255-260 per m2 wvo alle kringloopwinkels

Dit is respectievelijk 23% en 14% van de gemiddelde vloerproductiviteit van totale niet-dagelijkse detailhandel in Nederland (€ 1.813 per m2).

Naarmate het aantal m2 bvo toeneemt, neemt de vloerproductiviteit af.

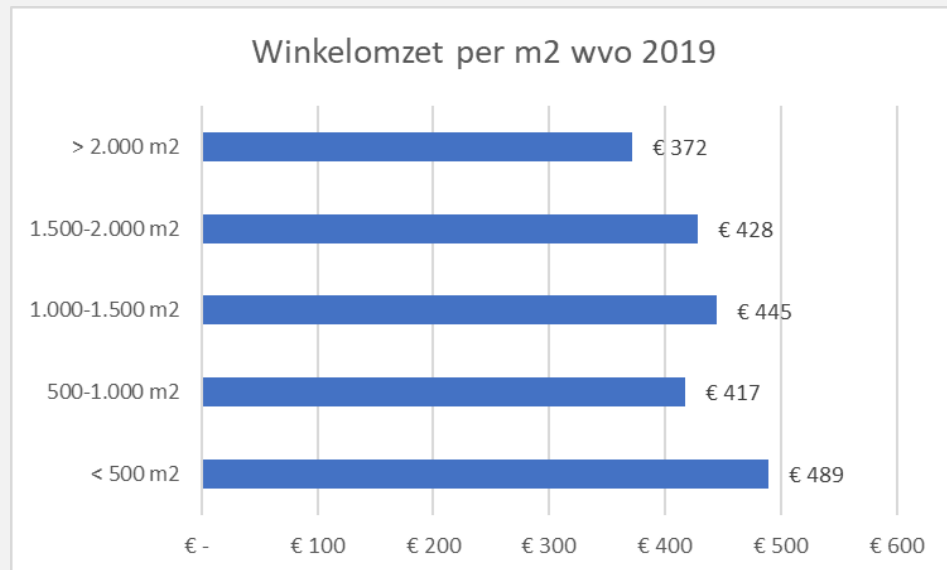
Huisvestingslasten en huurindicatie:

Huisvestingslasten: 14-20% winkelomzet. Dit varieert per keten.

Huurindicatie: € 15-80 per m2 bvo per jaar (gemiddeld: € 40-45) exclusief servicekosten (w.o. gas-water-licht) en eventuele btw-compensatie. Er is een negatieve relatie tussen huurhoogte per m2 en m2 vloeroppervlakte.

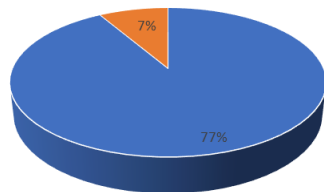
De relatief lage huur per m2 is een gevolg van de lage vloerproductiviteit.

Indicatie servicekosten: € 5-25 per m2 bvo per jaar (gemiddeld: € 10).

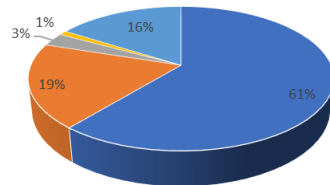
Verdeling van de omzet en de kosten

Totale omzet en winkelomzet BKN 2019

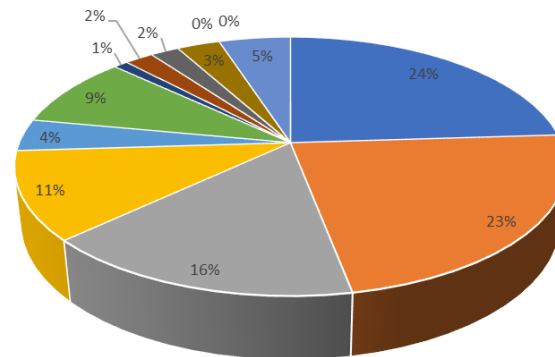
■ Winkelomzet per BKN-winkel ■ Omzet uit recycling, export, bulkverkoop

Verdeling kosten winkels BKN 2019

■ Personeelskosten ■ Huisvestingslasten ■ Verwerking, vervoer, storten
■ Kosten m.b.t. donaties ■ Overige kosten

Verdeling winkelomzet BKN 2019

■ Textiel ■ Kleding en curiosa
■ Meubilair ■ Boeken en platen
■ Speelgoed ■ Wit- en bruingoed en elektra
■ Computers en ICT (grijsgoed) ■ Fietsen
■ Hobby, doe-het-zelf, vrijetijd ■ Horeca
■ Webwinkel ■ Reparaties
■ Overig

Bezoekgedrag consumenten aan kringloopwinkels

Bezoekfrequentie, besteding, bezoekduur en vervoer

Bezoekfrequentie

- De bij de BKN aangesloten winkels ontvangen gemiddeld 1.250 klanten per week.
- Ongeveer 60% van de Nederlanders brengt wel eens wat naar kringloopwinkels.
- De kringloopwinkels worden aanmerkelijk vaker bezocht door vrouwen (70%) dan mannen (49%) en vaker door oudere generaties (77% van de 60+ers) dan jongere generaties (41% van de 18-29 jarigen).

Besteding per betalende bezoeker

- Elke Nederlander kocht in 2019 gemiddeld 1,9 keer iets in de kringloopwinkel
- Elke Nederlander kocht in 2019 gemiddeld 0,8 keer iets in een BKN-kringloopwinkel
- Besteding per betalende bezoeker in de BKN-winkels was € 7,67 exclusief btw (2019)
- Ongeveer 70% van de bezoekers van de kringloopwinkels koopt iets

Bezoekduur, vervoer en parkeren

- De meeste bezoekers verblijven 15-20 minuten in de winkel.
- De bezoeksduur neemt toe en af naarmate de winkel groter of kleiner wordt.
- In zover bekend, komt bijna 50% per auto; 45% met de fiets en 3% te voet.
- Bij vrijwel alle kringloopwinkels in Nederland kan gratis geparkeerd worden.

Bron: Ecorys 2020

Werkgelegenheid: afstand tot de arbeidsmarkt

Gemiddeld hebben de kringloopwinkels 4,25 medewerkers per 100 m² vvo. Dit geldt voor alle kringloopwinkels, waaronder die van de leden van BKN.

De kringloopwinkels van sociale ondernemingen en charitatieve organisaties werken veel met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en ook relatief veel met vrijwilligers.

In de kringloopwinkels die bij de BKN zijn aaneengesloten, heeft 25-30% van de medewerkers een afstand tot de arbeidsmarkt.

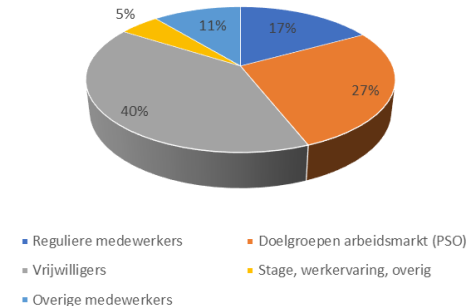
De commerciële kringloopwinkels werken niet of minder met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en ook met minder vrijwilligers.

Voor zover bekend leidt dit **niet** tot onredelijk grote exploitatievoordelen (concurrentievervalsing)

Kijk op <https://www.noppeskringloopwinkel.nl/over-noppes-kringloopwinkel/> om te horen hoe het voelt om werknemer en werkgever te zijn.

Kijk op www.opnaarde100.000.nl voor meer informatie over het inschakelen van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Werkgelegenheid kringloopwinkels BKN 2019

Voorraadbeheer van kringloopwinkels

Gebruik van aangeboden goederen

In tegenstelling tot de 'gewone' tweedehandswinkel (bijvoorbeeld een winkel in tweedehands kleding of partijgoederen) worden de goederen bij de kringloopwinkel doorgaans 'om niet' ingezameld.

Volgens de BKN verkochten de leden in 2019 ongeveer 43% van de aangeboden goederen in de winkels; ongeveer 33% werd gesorteerd t.b.v. recycling; ongeveer 2% werd geëxporteerd en ongeveer 16% werd afval. De kosten voor het wegbrengen van restafval zijn hoog. Veel kringloopwinkels zijn hierover met de gemeenten in gesprek.

De ARM, Utrecht
Verlengde Hoog-
ravenseweg:
creatief omgaan
met pandhoogte
met loopbruggen,
muurpresentaties,
trappen, vides en
deelruimtes
(Ecorys 2020)

Volgsysteem boeken Het Goed Harderwijk (Ecorys 2020)

Slecht voorraadbeheer is één van de klassieke struikelblokken van tweedehands detailhandel. Kringloopwinkels werken aan procedures om 'winkeldochters' te minimaliseren.

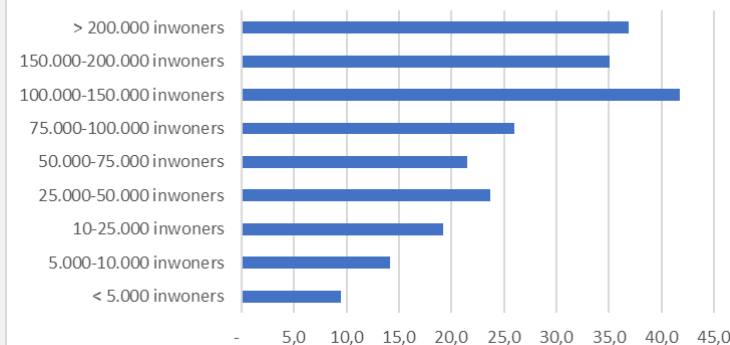
In de winkels van Het Goed zijn veel artikelen van weeknummers voorzien. De weeknummers geven aan wanneer de artikelen zijn aangekomen in de winkel. Na een aantal weken worden niet-verkochte artikelen uit de winkel gehaald, geruild met andere filialen of opgeslagen voor het volgende seizoen.

Planologische kengetallen en locatie-types

- In Nederland circa 35 m2 wvo per 1.000 inwoners in kringloopwinkels.
- Aantal m2 wvo per inwoner varieert naar het aantal inwoners van de plaats.
- Circa 45% van de kringloopwinkels is 'perifeer' gesitueerd (75% van wvo).
- Op de bedrijventerreinen liggen ongeveer 250 kringloopwinkels.
- De grootste kringloopwinkels (> 2.500 m2) liggen over het algemeen op bedrijventerreinen.

Combinatie: meerdere kringloopwinkels bij elkaar versterken elkaar, bijvoorbeeld: Groningen-Damsterdiep en Alkmaar-Zijperstraat

M2 wvo per inwoner woonplaats

Locatie-type	% winkels	% m2 wvo	M2 wvo per vestiging
Centrumgebied	36%	17%	165
Aanlooppilieu centrum	6%	2%	115
Buurt/wijk/stadsdeelcentrum	13%	8%	225
Reguliere detailhandel	55%	27%	175
Grootschalige concentratie (PDV)	3%	8%	1.090
Verspreid bebouwde kom	26%	27%	365
Bedrijventerrein	15%	35%	825
Buiten bebouwde kom	2%	2%	460
Totaal kringloopwinkels	100%	100%	350

Winkelvloeroppervlakte	% winkels	% m2 wvo	M2 wvo per vestiging
< 125 m2 wvo	45%	8%	65
125-250 m2 wvo	20%	10%	185
250-350 m2 wvo	7%	6%	295
Kleiner dan 350 m2 wvo	71%	24%	120
350-500 m2 wvo	9%	11%	420
500-750 m2 wvo	8%	14%	630
750-1.000 m2 wvo	4%	11%	880
1.000-2.500 m2 wvo	7%	31%	1.505
> 2.500 m2 wvo	1%	9%	3.905
Groter dan 350 m2 wvo	29%	76%	915
Totaal kringloopwinkels	100%	100%	350

Ruimtelijk beleid: wel of niet perifeer?

Overheid beslist over toelaatbaarheid kringloopwinkels

Vaak wordt overwogen dat kringloopwinkels niet goed zouden passen in de reguliere detailhandel, vanwege de combinatie van inzamelen, opslag en detailhandel. Bovendien zou een lage huur nodig, vanwege de overwegend marginale bedrijfsexploitatie. Deze overwegingen maken de vraag relevant of kringloopwinkels in de reguliere winkelgebieden of op perifere locaties (zoals op bedrijventerreinen) horen.

Uitspraak Raad van State over bestemming kringloopwinkel (2014)

In een zaak voor de Afdelingskamer van de Raad van State voerde een appellant aan dat een bestemmingsplan van een gemeente ten onrechte kringloopwinkels op een bedrijventerrein toestond en dat de gemeenteraad hierdoor in strijd met het verbod op willekeur handelde. De artikelen die in de winkel werden verkocht konden volgens de appellant niet als 'volumineus' worden aangemerkt. De Afdeling volgde bij haar uitspraak echter het standpunt van de gemeenteraad en sprak uit dat een kringloopwinkel op het bedrijventerrein is toegestaan, omdat voor de verkoop van de aangeboden artikelen een groot oppervlak nodig is.

Gemeente en Provincie blijven beslissen waar kringloopwinkels worden toegelaten

Hoewel kringloopwinkels (tot dan toe) niet werd gerekend bij de branches van het zogenaamde PDV-beleid en tot de volumineuze detailhandel, zijn meer gemeenten en provincies er na deze uitspraak toe overgegaan om de opening van kringloopwinkels op bedrijventerreinen planologisch mogelijk te maken. Het is en blijft echter aan de gemeente en de provincie om, op basis van overwegingen die betrekking hebben op het beleid voor de detailhandelsstructuur, de ontwikkeling van bedrijventerreinen, de verduurzaming van de samenleving en voor werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, te besluiten waar kringloopwinkels toegelaten worden. Indien een kringloopwinkel in een bestemmingsplan voor een bedrijventerrein wordt mogelijk gemaakt, wordt voor deze winkel meestal van een minimale oppervlakte uitgegaan, bijvoorbeeld > 250 m² bvo. Deze minimale vloeroppervlakte is meestal kleiner dan voor PDV-branches op bedrijventerreinen (veelal: > 1.000 m² bvo).

Kringloopwinkel in Zwolle (BKN 2020)

Ruimtelijk beleid: hergebruiksambacht

Detailhandel als nevenactiviteit bij ambacht

In diverse Europese landen wordt herstelarbeid door kringloopwinkels aangemoedigd. Hiervoor wordt geïnvesteerd in hergebruikscentra (waaronder repaircafés). Dit zijn kleinschalige werkplaatsen voor het testen en herstellen van goederen en toestellen.

Zie: <https://repaircafe.org/> en <https://www.afvalcirculair.nl/nieuws/afvalnieuws/2020/circulair-ambachtscentrum-duurzame-stap-vooruit/>

Ambachtelijke kringloopbedrijven die eigen producten verkopen

Voor ambachtelijke kringloopbedrijven die zich specifiek richten op de inzameling, reparatie, herstel en verkoop van specifieke soorten goederen (bijvoorbeeld design meubels of fietsen) kan er voor de detailhandelscomponent van de bedrijfsvoering van uit worden gegaan, dat de detailhandelsfunctie veelal ondergeschikt is aan de andere bedrijfsfuncties, binnen de totale bedrijfsruimte.

Voorwaarden in bestemmingsplannen

Over het algemeen voorzien bestemmingsplannen in detailhandel als ondergeschikte activiteit. De meeste bestemmingsplannen geven dan de volgende voorwaarden:

- De detailhandelsfunctie betreft maximaal 20% procent van de totale bedrijfsvloeroppervlakte, met een maximale omvang van 100 m² winkelvloeroppervlakte.
- De aard van de goederen die in de detailhandelsruimte wordt getoond en verkocht, staat in directe relatie met de aanwezige bedrijfsvoering en/of betreft de verkoop van door het bedrijf zelf geproduceerde of bewerkte producten.

Andere voorwaarden (zoals een maximum aan het aandeel van de omzet) worden meestal minder geschikt geacht, omdat deze minder goed te handhaven zijn dan de bovengenoemde criteria.

Bron: Repaircafé 2020

Ruimtelijke clustering in circulaire ambachtscentra

Verbreding van het concept

Nederland streeft naar een volledige circulaire economie in 2050, met de ambitie om dan de helft minder primaire grondstoffen te gebruiken. Gemeenten kunnen hieraan bijdragen door een circulair ambachtscentrum op te zetten: één centrale plek waar vrijgekomen grondstoffen, producten en afval binnen de gemeente worden verwerkt, hergebruikt en verkocht. Lokaal gezien kan gevarieerd worden in de circulaire bedrijven en voorzieningen die geclusterd worden.

Wat hoort in een circulair ambachtscentrum?

In een circulair ambachtscentrum is sprake van ten minste één locatie die voor publiek toegankelijk is en die in ieder geval de functie heeft van verkooppunt van tweedehands goederen. In een circulair ambachtscentrum worden ten minste drie van de volgende elementen in samenhang met elkaar gebracht: 1°. kringloopwinkel; 2°. milieustraat; 3°. sociaal-maatschappelijke instelling; 4°. reparatie-werkplaats of repair café; 5°. werkplaats of makerplaats; 6°. onderwijs; 7°. alternatief element met betrekking tot het realiseren van structureel hoogwaardig product- en materiaalhergebruik en het daarvoor inzetten van opleidings- en werkplekken.

Voor voorbeelden: <https://www.youtube.com/watch?v=AZyommgWmOI&feature=youtu.be>

Een stap verder: urban mining toevoegen?

Hier en daar wordt er aan gedacht om meer functies toe te voegen, waaronder 'urban mining' bedrijven. Een 'urban mine' is een bedrijfsmatige omgeving, zowel in gebouwen als in de open lucht, waar bestaande afval, sloop en goederen worden gesorteerd en ontmanteld als 'mijn' voor nieuwe grondstoffen. De materiaalbehoefte in Nederland in 2030 moet voor een belangrijk deel met urban mining worden afgedekt. De bedrijfsvoering kan (door de schaal) hinder voor de omgeving oproepen. Al snel is sprake van een ruimtevraag van meer dan 5 hectare.

Kringloopwinkel 2Switch in Elst (BKN 2020)

Als je in de buurt bent, kom dan even langs

... bij aparte kringloopwinkels, een subjectieve selectie:

Het loont de moeite om te komen snuffelen:

"Medewerker kringloopwinkel Rijssen vindt 1.300 euro verstopt in een sigarenkistje"

Ruwe bolster, blanke pit:
Re-Tuna in Zweden,
het eerste kringloopwinkelcentrum,
binnenkort met IKEA
<https://www.bbc.com/news/av/stories-47043701>

Bekijk ook 2 documentaires van de VPRO:
[Het succes van de kringloopwinkel](#) en
[De kracht van de kringloopwinkel](#)

Bedankt!